

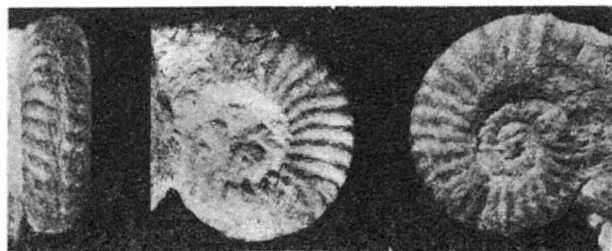
GÓRNY OKSFORD OKOLIC CZĘSTOCHOWY

UKD 551.762.31.022:564.53.022(438—35)

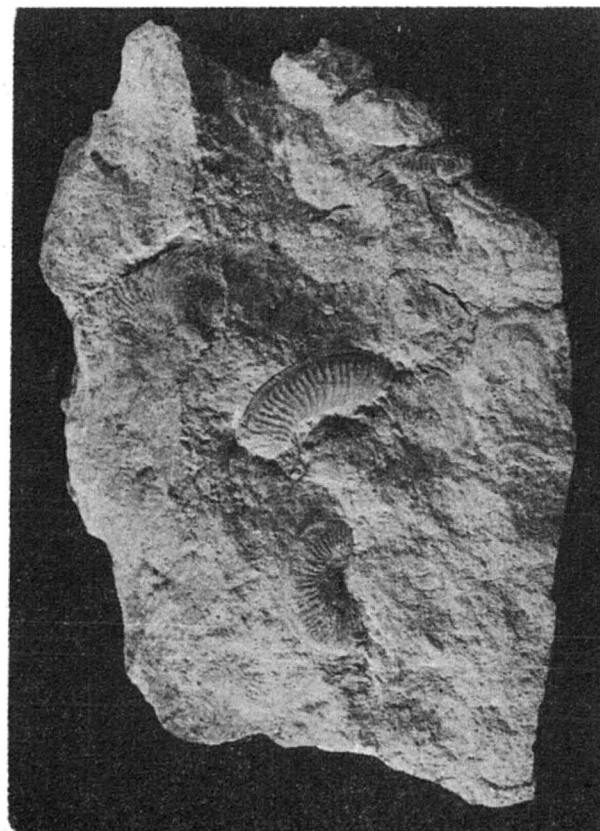
W wyniku intensywnych badań nad jurą okolic Częstochowy zebrano znaczną kolekcję dobrze zachowanych amonitów górnooksfordzkich z łomów na wzgórzu Kamyk, około 3 km na wschód od Częstochowy. Wzgórze to zbudowane jest z kilkumetrowej serii wapieni skalistych przykrywających około 12-metrową serię odsłoniętych tu wapieni płytowych typu zawódziańskiego. W tych ostatnich znaleziono: *Epipeltoceras semimammatum* (Qu.) (ryc. 1), *Euspi-*

zaobserwować, że coraz częściej profile oksfordu z innych części Europy są porównywane właśnie z profilem oksfordu okolic Częstochowy.

Warto także wspomnieć o stwierdzeniu warstw Amoebocerasowych w odsłonięciu z Kamyka. Warstwy te stwierdzono po raz pierwszy (por. J. Znosko, 9) w okolicy Niegowonic, a następnie w szeregu innych odsłonięciach Jury Polskiej. Zdają się one mieć niebagatelne znaczenie dla stratygrafii, gdyż

Ryc. 1. *Epipeltoceras semimammatum* (Qu.), Br 07/41, Ø 23 mm, wzgórze Kamyk k. Częstochowy, ok. 1 m poniżej warstw amoebocerasowych.

Ryc. 2. Fragment (nieco zmniejszony) tawicy amoebocerasowej z Kamyka.

doceras hypselum (Opp.) (3 okazy), *E. sp.*, ? *Pseudowaagenia sp.*, liczne *Orthosphinctes* włącznie z *O. tiziani* (Opp.), liczne *Ringsteadia* (5 okazów) włącznie z *R. salfeldi* Dorn i bliskimi (lub też należącymi) do gatunku *R. pseudo-yo* Salf., *Progeronia sp.*, *Microbiplices microplex* (Qu.) i *M. spp.*, formy zbliżone do *Perisphinctes* (*Dichotomoceras*) *bifurcatus* (Qu.) oraz szereg innych perysfinków. Cały ten zespół wskazuje na podpoziom Hypselum poziomu Bimammatum i na bliskość górnej granicy najwyższego poziomu oksfordu środkowego — poziomu Bifurcatus. Zespół ten można mniej więcej korelować z zespołem horyzontu Semimammatum, obejmującego dolną część podpoziomu Hypselum według autorów francuskich (Cariou i in., 4). Nie jest wykluczone, że dalsze badania pozwolą na wyróżnienie kontaktu pomiędzy środkowym a górnym oksfordem w profilu tego odsłonięcia.

Znalezienie wspomnianych okazów w jednym odsłonięciu czyni je punktem odniesienia dla dalszych badań nad oksfordem Jury Polskiej. Utwory datowane na niższą część poziomu Bimammatum (lub też jego odpowiednik, poziom Pseudocordata) są bowiem znane z szeregu innych odsłonięć tego regionu (por. Malinowska, 7; Brochwicz-Lewiński i Różak, 3; Brochwicz-Lewiński, 2), jednakże ich dokumentacja jest znacznie uboższa niż rozważanych tu utworów z Kamyka. Dotychczas nie udało się jednoznacznie udokumentować wyższego podpoziomu Bimammatum — Bimammatum sensu stricto. Faunę, która może wskazywać na najwyższy poziom oksfordu, Planula, stwierdzono w kilku odsłonięciach, z których najbliższe Częstochowy jest położone odsłonięcie ze wzgórza Liborac, około 8 km na wschód od Częstochowy.

Ze względu na fakt, że tak bogatego zespołu amonitów górnooksfordzkich nie stwierdzono dotychczas nigdzie w Polsce, rejon Częstochowy z jego klasycznymi odsłonięciami dolnego (Wrzosowa, por. Malinowska, 5), środkowego (Zawodzie, por. Brochwicz-Lewiński, 1; Malinowska, 6; jak również Prędziszów, por. Malinowska, 5; Brochwicz-Lewiński, 2) i obecnie górnego oksfordu powinien być uznany za obszar wzorcowy do badań nad jurą Polski, jak to już sugerował S. Z. Różycki (8). Profil ten zdaje się mieć bardzo duże znaczenie, gdyż ostatnio można

najprawdopodobniej występują tylko raz w profilu, a są bardzo łatwe do wyróżnienia ze względu na niezwykłą obfitość amonitów z grupy *Amoeboceras alternans-ovale* (por. Brochwicz-Lewiński, 2, pl. VIII, fig. 1). Ich wiek w odsłonięciu Kamyk został tu określony na niższą część podpoziomu Hypselum poziomu Bimammatum. To datowanie jest zgodne z tym dla Osony, stąd L. Malinowska (5) opisała *Epipeltoceras cf. uhligi* (Oppenh.), i z Biskupic, gdzie także w ich sąsiedztwie stwierdzono przedstawiciela *Epipeltoceras cf. semimammatum* (Qu.), typowego dla niższej części tego podpoziomu.

LITERATURA

1. Brochwicz-Lewiński W. — Biostratigraphy of Oxfordian limestones from the Zawodzie quarries in Częstochowa, Polish Jura Chain. Bull. Acad. Pol. Sc., Sér. Sc. geol. géogr., 1970, vol. 18, no. 4.

2. Brochwicz-Lewiński W. — Oxfordian of the Częstochowa Area. Bull. Acad. Pol. Sc., Sér. Sc. Terre, 1976, vol. 24, no. 1.
3. Brochwicz-Lewiński W., Różak Z. — Time-changes of Oxfordian ammonite fauna of the Polish Jura Chain; Some reflections. Ibidem, 1974, vol. 22, no. 2.
4. Cariou E., Enay R., Tintant H. — Oxfordien. C.R. Sommaire Séances Soc. Géol. Fr., 1971, fasc. 6.
5. Malinowska L. — Stratygrafia oksfordu jury częstochowskiej na podstawie amonitów. Pr. Inst. Geol., 1963, t. 36.

6. Malinowska L. — The Middle Oxfordian Perisphinctidae of Zawodzie near Częstochowa (Poland). Acta paleont. pol., 1972, vol. 17, no. 2.
7. Malinowska L. — Środkowy i górny oksford w północno-zachodniej części jury częstochowskiej. Biul. Inst. Geol., 1972, no. 233.
8. Różycki S. Z. — Uwagi o Rhynchonellidae jury górnej Pasma Krakowsko-Częstochowskiego. Biul. PIG, 1948, vol. 42.
9. Znosko J. — Uwagi o niektórych przedstawicielach fauny borealnej w jurze Krakowsko-Częstochowskiej. Roczn. Pol. Tow. Geol., 1952, z. 3.